

D125 1979

1979, 14. listopad, Praha. - Otevřený dopis generálnímu prokurátorovi ČSSR a vojenskému prokurátorovi ČSSR, žádající přezkoumání protizákonných akcí SNB a postupu československých sdělovacích prostředků v souvislosti s procesem proti členům VONS.

Otevřený dopis Charty 77

Generálnímu prokurátorovi ČSSR

Vojenskému prokurátorovi ČSSR

Na vědomí redakci *Rudého práva*¹

V posledních letech se na státní, stranické a veřejné činitele obracely stovky československých občanů jednotlivě i po skupinách se svými stížnostmi, podáními a žádostmi v oblasti dodržování zákonnosti a občanských práv; v několika případech se jim dostalo odpovědi vyhýbavé, v drtivé většině případů pak odpovědi žádné. Mnozí občané volili formu otevřeného dopisu a žádali čs. sdělovací prostředky o zveřejnění; marně. Přirozeně a zcela v duchu mezinárodních paktů o lidských a občanských právech i Závěrečného aktu helsinské konference a v souladu se základními principy demokracie seznamovali se svým úsilím přátele a spoluobčany, v některých případech požádali o pomoc mezinárodní organizace, jichž je ČSSR členem. Fakt, že některé z těchto otevřených dopisů byly zveřejněny na Západě (z velké části v pokrokovém, levicovém tisku) a že některých zvláště výrazných případů porušení zákonnosti se musela ujmout ve světě vysoce respektovaná nepolitická organizace Amnesty International, je logickým důsledkem naprosté neoslovitelnosti československých úřadů a jejich představitelů, kteří mezi sebe a kritické občany postavili zeď mlčení a Sboru národní bezpečnosti (SNB). Aby se tomuto protidemokratickému a pro vývoj společnosti tragickému oddělení občanů a jejich institucí dostalo alespoň zdání ústavnosti, muselo být koncem října t.r. odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody šest signatářů Charty 77 a členů Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, a to v procesu, jehož příprava, průběh a výsledek vyvolaly rozhořčení světové demokratické veřejnosti. Jestliže se dnes na Vás znovu obrácíme otevřeným dopisem, činíme tak proto, že cítíme povinnost upozornit na eskalaci protiústavních tendencí v činnosti

Sboru národní bezpečnosti, která – nebude-li včas zastavena – může vést jen k ještě hlubší roztržce mezi československými občany a státem, a to v době, kdy vážná ekonomická situace vyžaduje odpovědnou a dobrovolnou spoluúčasť všech obyvatel naší země na věcech veřejných.

Na případy nezákonného šikanování bezúhonných čs. občanů příslušníky Státní a Veřejné bezpečnosti jsme ^úpozorňovali již mnohokrát, aniž došlo k nápravě. Naopak, dosud ojedinělé případy použití přímého fyzického násilí a zneužití zdravotnických zařízení k hrubému nátlaku na nekonformní občany se množí a příslušníci SNB se je už nesnaží ani zastírat. Jen za dobu bezprostředně před procesem se šesti členy VONS a v jeho průběhu došlo k aktům, které nemají nic

společného s vlastním posláním Sboru národní bezpečnosti, tím méně pak se socialistickou zákonností a socialismem vůbec. Tři občané byli příslušníky StB a VB násilně deportováni do psychiatrických léčeben,² na jejich příkaz internováni a dokonce „léčeni“; desítky občanů včetně cizích státních příslušníků byly nezastřeně podrobeny stálému policejnímu sledování, několik zahraničních návštěvníků (mezi nimi např. člen francouzské Akademie) bylo násilím vyhoštěno ze země jen pro zájem o proces; několik desítek čs. občanů, kteří se zdržovali v okolí městského soudu, bylo bezdůvodně zadrženo až na 48 hodin; po stejnou dobu byla zadržována také manželka souzeného P. Uhla, která byla hned po zahájení procesu protiprávně vykázána a násilím vyvečena ze soudní síně. Střed Prahy kolem Karlova náměstí budil skličující dojem jakéhosi ohrožení, neboť počet příslušníků SNB snad převyšoval počet kolemjdoucích občanů, večer bylo dokonce vypínáno pouliční osvětlení. Dva mladí lidé (jeden z nich mladistvý) byli přímo u výslechu v Bartolomějské ulici biti, několika mužům byly násilně ostříhány vlasy. Příkladem atmosféry neomezené zvěle je případ mladé ženy, která byla zadržena před budovou soudu; tato matka malého dítěte byla v průběhu 48hodinového zadržení přes protesty přinucena podrobit se gynekologickému vyšetření vězeňským lékařem (!) a podání injekce chlorpromazinu před výslechem. Násilné akce příslušníků SNB se neomezily jen na Prahu. Z Liberce jsme např. dostali zprávu, že v předvečer procesu byla skupina mladých lidí pokojně vycházejících ze soukromého domu přepadena příslušníky SNB, přičemž čtyři dívky byly zbity obušky, celkem šest lidí napadeno služebním psem!

Máme závažné důvody se obávat, že toto terorizování občanů nebylo jen časově omezeným projevem nervozity státních orgánů, které si byly vědomy neobhajitelnosti procesu. V prvním listopadovém týdnu došlo k nové vlně domovních prohlídek a výslechů, téměř dvě desítky mladých lidí, převážně signatářů Charty 77, byly zadrženy na 48 hodin a poté propuštěny bez řádného potvrzení pro zaměstnavatele (jedna ze zadržených byla již potrestána krácením dovolené za neomluvenou absenci!); většině mužů byly opět bezdůvodně a násilím ostříhány vlasy, v jednom případě došlo k ranám obuškem. Takovéto vlny represí jsou v naší zemi bohužel téměř běžné; v tomto případě je však zarážející a alarmující neúměrnost záminky, kterou orgány SNB ke svému zásahu zvolily. Většina zadržených a vyslychaných osob měla být podezřelá z přípravy trestného činu teroru, na který údajně upozornil neznámý pachatel anonymním dopisem a který měl být spáchán „destrukcí důležitého objektu v Praze, resp. usmrcením prezidenta republiky“! Při žádné z domovních prohlídek nebylo nalezeno nic, co by jakkoli souviselo s terorem; naopak byla opět zabavována literární díla a materiály Charty 77. Všichni zadrženi museli být po dvou třech dnech propuštěni; orgány StB samy nejlépe vědí, že mezi signatáři Charty 77 teroristy nenajdou.³ Smysl existence a činnosti Charty 77, totiž snaha přispět k dodržování zákonnosti a lidských práv v ČSSR, je dostatečně znám i státním orgánům a čs. veřejnosti, jimž Charta 77 své materiály předkládá. Přesto se v témže listopadovém týdnu v čs. sdělovacích prostředcích, především v *Rudém právu*, objevily články, které tento protismyslný zásah orgánů SNB proti signatářům Charty 77 nepřímo obhajovaly: všemožně se totiž snažily uvést proces se 6 členy VONS, jeho mezinárodní odezvu a samotný zápas za lidská práva do souvislosti s

mezinárodním terorismem. S touto marnou a pokroucenou snahou je zbytečno polemizovat, chceme jen upozornit, že umělé vyvolávání atmosféry strachu a teroru je nebezpečné nejen pro její strůjce, ale především pro celou společnost.

Vycházejíce z jasných ustanovení zákona o prokuratuře, žádáme Vás o neprodlené přezkoumání námi uvedených protiprávních akcí orgánů SNB a vyvození důsledků proti těm, kteří porušení zákonnosti zavinili. Otázka možností a prostředků kontroly a dohledu občanů nad činností složek Sboru národní bezpečnosti se stává velmi naléhavou; v tomto smyslu Vás žádáme rovněž o přešetření postupu čs. sdělovacích prostředků, které mají být nástrojem demokracie, v současné době však pomáhají její nedostatky i přímé nezákonnosti zakrývat.

Násilí vedlo v dějinách vždy jen do slepé uličky. V našich silách není státem posvěcenému násilí zamezit, ani se mu vyhnout. Víme však, že touhu po spravedlivém uspořádání věcí veřejných, stejně jako touhu po pravdě nelze umlčet násilím ani fyzickou likvidací jednotlivců či celých skupin. Způsoby připomínající padesátá léta mohou naší společnosti jen dále uškodit, aniž by se cokoliv vyřešilo. Nikoli procesy za zavřenými dveřmi a terorizování občanů, nýbrž věčný a živý dialog mezi vládou a lidem jsou zde na místě.

Jiří Hájek, Zdena Tominová, Ladislav Hejránek mluvčí Charty 77

· NA, f. ÚV KSČ – Gustáv Husák, neuspořádáno. – Strojopis, prvopis.

1 U textu dokumentu jsou ve fondu ÚV KSČ uloženy dva průvodní dopisy. První je dopis Z. Tominové redakci Rudého práva (strojopisný originál s vlastnoručním podpisem datovaný 14. listopadu 1979): „Vážená redakce, v příloze Vám zasílám otevřený dopis Charty 77 generálnímu a vojenskému prokurátorovi ČSSR. Proti případnému uveřejnění nezkráceného a neupraveného textu nemají mluvčí Charty 77 námitek.“ Z redakce Rudého práva zaslal B. Plundra 19. listopadu 1979 dopis Charty 77 s průvodním dopisem ústřednímu výboru KSČ, k rukám Václava Vajnara, vedoucího sekretariátu generálního tajemníka. Text dokumentu Charty je na mnoha místech podškrtnán.

2 Šlo o Tomáše Lišku, Michala Kobala a Julia Tomina. Viz Sdělení VONS č. 127 in Informace o Chartě 77, roč. 2 (1979), č. 12, 1979), s. 10; Sdělení č. 129, tamtéž, s. 10; Sdělení č. 139, tamtéž, č. 14, s. 6.

3 20. listopadu 1979 podalo dvanáct signatářů Charty 77 trestní oznámení Vojenské obvodní prokuratuře v Praze 1, k němuž se připojili mluvčí Charty 77: „Ve dnech 2.-6.11.1979 byli zadrženi orgány StB tito občané: Ivan Kyncl, Jan a Jiří Bednářovi, Jan Ruml, Jaroslav Suk, Miroslav Tyl, Ivan Dejmal, Svatopluk Karásek, Miroslav Bělovský, Jaroslav Kuka, Vladimír Prajzler, Markéta a Pavla Němcovy, Tomáš Liška, Josef Danisz, Martin Hybler a jiní. Paní Anna Grušová byla v pondělí 5.11. podrobena výslechu pod nátlakem; bylo jí sděleno, že nebude-li vypovídat, bude zadržena nejen ona, ale i její nezletilá dcera Milena. V bytech a na pracovištích některých z nich byla provedena domovní prohlídka. V usnesení o domovní prohlídce se uvádí, že tato byla nařazena na základě rozhodnutí

vyšetřovatele StB z 2.11.1979 OVS-VS-651/79, jímž bylo zahájeno trestní stíhání pro přípravu trestného činu teroru § 7/1 trestního zákona k § 94/1 trestního zákona, a to proto, že bylo zjištěno, že dne 28.10.1979 byl neznámým pachatelem odeslán anonymní dopis, vyjadřující úmysl poškodit socialistické společenské a státní zřízení republiky provedením destrukce důležitého objektu v hlavním městě, resp. usmrcením prezidenta republiky'. Z tohoto důvodu byli uvedení občané podrobeni výslechům, zadržení v cele předběžného zadržení po 48 až 75 hodin (aniž by byli předáni prokurátorovi) a zacházeno s nimi jako s obviněnými, přičemž některým, např. Ivanu Kynclovi, byla způsobena vážná újma na zdraví fyzickým násilím spojeným s urážkami a výhrůžkami. Další z uvedených občanů byli zadrženi dle § 23 zákona č. 40/1974 Sb. pod záminkou podezření z trestného činu pobuřování, ev. jiných trestných činů (aniž ovšem splňovali podmínku, za níž jedině lze dle uvedeného zákona občana zadržet – tj. nedopustili se žádného ‚ohrožení veřejného pořádku‘, ale naopak byli zadržováni převážně ve svých bytech), některým, např. dr. Daniszovi a dr. Hyblerovi, dokonce nebyl ani formální důvod zadržení sdělen (!).

Nikomu z postižených nebylo uvedeno, proč právě on je bez zřejmého zákonného odůvodnění vystavován ponižujícím procedurám (např. většina zadržených mužů byla bez udání důvodu a proti své vůli ostříhána v ruzyňské věznici). O formálnosti inkriminovaných podezření z trestných činů svědčí i to, že téměř u všech zadržených neproběhly během intervence již žádné další vyšetřovací úkony.

Z jednání orgánů provádějících uvedená opatření bylo patrné, že je jim známo, že zadržení občané jsou signatáři Charty 77, občanské iniciativy pro zachování zákonnosti ve vztahu mezi orgány moci a občany – tedy že se jedná o občany aktivně angažované ve smyslu článku 17 Ústavy ČSSR. Mohly to ostatně konstatovat již z označení písemností zabavovaných při domovních prohlídkách. Z této skutečnosti jim mohlo a mělo být zřejmé, že spojovat tuto jejich angažovanost jakýmkoli způsobem s přípravou teroristických akcí je absurdní. Přesto postupovaly tak, jako by takové obvinění bylo odůvodněné. Plným právem si proto postižení kladou otázku, zda nemělo jít o pokus přimět je zastrašováním k tomu, aby upustili od této své angažovanosti.

I když však od tohoto aspektu odhlédneme, v každém případě lze dotčené jednání příslušníků StB kvalifikovat jako trestný čin omezování osobní svobody (podle

§ 231/1, 2 trestního zákona) v souběhu s trestným činem zneužití pravomoci veřejného činitele (podle § 12 zákona o prokuratuře) a žádáme o přešetření, zda v něm nedošlo k porušení zákona.

S pozdravem

Ivan Kyncl, Jan Bednář, Jiří Bednář, Jan Ruml, Jaroslav Suk, Ivan Dejmal, Svatopluk Karásek, Markéta Němcová, Pavla Němcová, Tomáš Liška, Josef Danisz, Martin Hybler.

vyřizuje: Martin Hybler, Myslíkova 18, 120 00 Praha 2

příloha:

Vyjádření mluvčích Charty 77 k trestnímu oznámení V Praze dne 20.11.1979

Připojujeme se k uvedenému oznámení trestných činů.

Jiří Hájek, Zdena Tominová, Ladislav Hejdaček

mluvčí Charty 77. ČSDS, sb. Charta 77. – Strojopis, průpis.